

12.5.2025

**Helsingin kaupunginmuseon lausunto Tammisalon asemakaava-
muutoksen osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta**

HEL 2023-013835 T 10 03 03

Helsingin kaupunkiympäristön toimialan asemakaavoituspalvelu on pyytänyt kaupunginmuseon lausuntoa Tammisalon asemakaavan muutosta koskevasta 1.4.2025 päivätystä osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta. Perustehtävänsä mukaisesti kaupunginmuseo tarkastelee hanketta kulttuuriympäristön vaalimisen näkökulmasta ja esittää kantanaan seuraavaa.

Tammisalon kaupunginosa sijaitsee Kaakkois-Helsingissä. Tammisalo on kauttaaltaan meren ympäröimä saari, joka rajautuu itä-koillisessa Strömsinlahteen, kaakossa Vartiosaareen, lounaassa Laajasalon Yliskylään, lännessä Herttoniemeen ja pohjoisessa Roihuvuoreen. Koko Tammisalon alueelle laaditaan asemakaava ja asemakaavan muutos. Kaavaratkaisun tavoitteena on mahdollistaa asuintonttien tiivistäminen yleiskaavan ja Tammisalon muutosperiaatteiden 2013 tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi osa puistoista ja katualueista nimetään uudelleen ja istutusvyöhykkeitä yhdenmukaistetaan niin kadunvarsilla kuin ranta-alueillakin. Tavoitteena on säilyttää pientaloalueen vehreys, toimiva ja turvallinen ympäristö, sekä ilmastoviisas rakentaminen mm. kiinnittämällä erityistä huomioita meritulvien riskeihin ja hulevesien hallintaan. Katuvihreän ohella Tammisalossa tullaan tutkimaan myös ranta-alueiden istutusvyöhykkeitä. Ranta-alueilla sijaitsee runsaasti laitureita ja myös jonkin verran rantasaunoja. Kaavamuutoksella vahvistetaan myös Helsingin merellisen strategian mukaista rantojen virkistyskäyttöä.

Tammisalossa on voimassa yhteensä 72 eri asemakaavaa, joiden pohjan muodostaa vuonna 1951 laadittu koko Tammisalon kattava asemakaava, joka on edelleen voimassa katu- ja puistoalueiden lisäksi 20 tontilla. Alueella voimassa olevien asemakaavojen yleisimmät käyttötarkoituserkinnät ovat AKR-asuinkerrostalojen ja rivitalojen korttelialue sekä AO Erillispientalojen korttelialuemerkinä. Lisäksi aluetta koskee käyttötarkoituserkinnät: AP-asuinpientalojen korttelialue, AOR - 7 erillispientalojen sekä rivitalojen ja muiden kytkettyjen asuinrakennusten korttelialue, AR-rivitalojen ja muiden kytkettyjen asuinrakennusten korttelialue, ARL - rivitalojen ja muiden kytkettyjen asuinrakennusten sekä liike- ja toimistorakennusten korttelialue ja muutamia asuntontteja. Tammisalon tonttitehokkuudet ovat pääosin n. e=0,25 ja kerrosluku on 1–2. Tonteille saa rakentaa asemakaavaan merkityn kerrosalan

12.5.2025

lisäksi asuntojen ulkopuolisia, asumista palvelevia varasto-, huolto-, askartelu- yms. tiloja sekä autosuojia ja -katoksia. Enintään 20 % asemakaavan mukaisesta kerrosalasta saa olla ympäristölle haittaa tuottamatonta pienteollisuus-, liike- ja toimistotilaa. Katua reunustava tontinosa on osalla tonteista merkitty istutettavaksi alueeksi. Alueella on voimassa myös Helsingin yleiskaava 2016, jonka mukaan alue on asuntovaltaista aluetta A4, jota kehitetään pääasiassa asumisen, puistojen, virkistys- ja liikuntapalvelujen sekä lähipalvelujen käyttöön. Tammisaloon kaavoitus on tullut vireille kaupungin aloitteesta ja tontin omistajan tai haltijan hakemuksesta.

Rakennettu ympäristö

Tammisaloon rakentamisen vaiheet voidaan jakaa viiteen eri aikakauden: varhaiseen kartanoaikaan, kesähuviloiden aikaan 1700-luvulta alkaen, Tammelundin omakotipalsta -aikaan 1920-luvulta lähtien, Ensimmäisen asemakaavan voimaan tulon 1951 ja sen jälkeiseen suuremman mittakaavan rakentamiseen aikaan, jolloin alueelle laadittiin useampia asemakaavoja ja entisten omakotikortteleiden tai huvilatonttien käyttötarkoitus muutettiin pääsääntöisesti rivitalokortteleiksi. Tuolloin rakennettiin myös paritaloja, sekä joitakin uutta rakennustyyppiä edustaneita pienkerrostaloja. Tammisaloon rakennukset, pihapiirit ja puistot sijoittuvat tiiviisti rinnakkain ja muodostavat vaihtelevan kaupunkiympäristön. Kaava-alueelle sijoittuu noin 600 rakennusta, joista julkisia rakennuksia on neljä. Eniten rakennuksia on 1960–70-luvulta. Rakennukset ovat pääosin, muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta, joko kaksi- tai yksikerroksisia. Rakennuskanta ei muodosta tyylillisesti yhtenäistä kokonaisuutta. Kaupunkikuvan eheyteen vaikuttaa kuitenkin alueen vehreys ja rakennusten hallittu mittakaava.

Tammisalossa on asemakaavassa suojeltuja rakennuksia vain yksi, Jatasalmentie 11:ssä sijaitseva Huvila Edishem vuodelta 1898. Tammisaloon rajautuu kaupunginosan ulkopuolelle jäävät kaksi valtakunnallisesti merkittävää rakennettua kulttuuriympäristöä (RKY 2009), kaakossa ”Helsingin höyrylaivareittien kesähuvila-asutus” ja lännessä ”Herttoniemen kartano”.

Kaupunginmuseon kanta

Rakennettu kulttuuriperintö

Tammisaloon rakennuskannasta on tehty rakennushistoriallinen inventointi (CasaCo Studio Oy, 2023). Inventoinnin tavoitteena on muodostaa kokonaiskuva Tammisaloon kaupunginosan kulttuuriympäristön keskeisistä ominaispiirteistä ja arvoista. Inventoinnissa tarkastellaan alueen maisemaa ja rakennuskantaa historian, kulttuurihistorian ja rakennustaitteen näkökulmasta. Inventoinnissa A-luokkaan arvotetut raken-

12.5.2025

nukset on tarkoitus suojella asemakaavan muutoksen yhteydessä. A-luokan suojeluperusteena todetaan: ”Erityisen merkittävä rakennus, joka on oman aikansa rakennustavan todistusvoimainen edustaja ja kaupunkikuvan kannalta tärkeä. Asemakaavoituksella edistetään suojelua.” Arvoluokkaan A kuuluvia kiinteistöjä, joissa voi olla useampia rakennuksia, on Tammisalon inventoinnissa tunnistettu 20. Arvoluokan B kohteita on yhteensä 81.

Rakennushistoriallisen inventoinnin mukaan kaupunkikuva on yleisilmeeltään vehreässä ja merellisessä Tammisalossa kerrostunutta. Eri aikakausien rakennukset, pihapiirit ja puistot sijoittuvat tiiviisti rinnakkain ja muodostavat vaihtelevaa kaupunkiympäristöä. Tammisalon rakennuskanta ei inventoinnin mukaan muodosta asemakaavallista tai tyyllisesti yhtenäistä kokonaisuutta, mutta kaupunkikuvan eheyteen vaikuttaa kuitenkin rakentamisen melko pieni mittakaava ja tonttien vehreys. Useimmissa ennen vuotta 1995 rakennetuissa kohteissa on huomioitu suunnittelussa lisäksi paikan luonne osana saaristomaisemaa. Rakennukset on monin paikoin sijoitettu tontille maastoa myötäillen. Julkisivuväriytyksellä on sopeutettu maisemaan, eivätkä rakennukset pyri erottautumaan kerroskorkeudeltaan tai väriytykseltään ympäröivästä rakennuskannasta. Uudemmat rakennukset ovat inventoinnin mukaan mittakaavaltaan ja tyylliltään vaihtelevampia, ja monet 1990-luvun lopulla tai 2000-luvulla valmistuneet rakennukset poikkeavat luonteeltaan näistä periaatteista. Inventoinnin mukaan hoidetut pihat ja puutarhat ovat yhteistä lähes kaikille kiinteistöille. Kaupunginmuseon näkökulmasta vehreys ja hallittu mittakaava ovat alueelle ominaisia yhtenäisiä piirteitä, jotka eivät saa vaarantua asemakaavan muutoksen yhteydessä.

Asemakaavan muutoksessa rakennushistoriallisessa inventoinnissa ylimpään arvoluokkaan A luokitelluille kohteille tullaan esittämään suojelumerkintää (sr-1, sr-2 tai sr-3). Kaupunginmuseo on tunnistanut myös arvoluokan B kohteista arvokkaimmat, joiden suojelutarvetta tulee tarkastella asemakaavan muutoksen yhteydessä. Museon näkökulmasta rakennusperinnön kannalta arvokkaimpia ovat kohteet, jotka ovat säilyttäneet oman aikakautensa tyypillisiä ominaisuuksia. Museo esittää, että kohteiden suojeluarvoja tarkastellaan kaavaprosessin aikana ja mahdollinen suojelumääräys määritellään kohteen nykytilan ja säilyneiden kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaiden ominaispiirteiden pohjalta.

Inventoinnin mukaan Tammisalon tärkeimpiin maisematekijöihin lukeutuu saarta ympäröivä vesipinta, joka näkyy rantojen puistoista, silloilta sekä saaren eteläosaan sijoittuvasta venerannasta. Meri pilkottaa monin paikoin myös yksityisten rantatonttien talojen välistä. Kaupunginmuseon näkökulmasta tätä ominaispiirrettä tulee vaalia ja mahdollinen

12.5.2025

täydennysrakentaminen toteuttaa niin, ettei vesipeilien maisemallinen vaikutus heikenny. Myös näkymät Tammisaloon päin Porolahden ja meren puolelta ovat tunnistettavat ja vakiintuneet. Museon näkökulmasta rakennusten maltillinen koko sekä ympäristön vehreys luovat alueelle ominaista rantamaisemaa, jota tulee vaalia mahdollisen täydennysrakentamisen yhteydessä.

Kaavamuutosalueelle sijoittuvasta arkkitehti Lauri Silvennoisen vuonna 1966 käyttöön vihitystä Tammisalon kirkosta on tehty rakennushistoriaselvitys (A-Insinöörit, 2025). Tammisalon kirkon tontille suunnitellaan käyttötarkoituksenmuutosta ja mahdollisesti asumista. Tammisalon kirkon osalta ensisijainen lausunnon antaja on Museovirasto. Tammisalon kirkko on arvioitu rakennushistoriallisessa inventoinnissa ylimpään arvoluokkaan A. Museovirasto on todennut lausunnossaan (6.5.2025) kirkon olevan paikallisesti merkittävä. Museoviraston näkemyksen mukaan Tammisalon kirkolla on kulttuurihistoriallisen merkittävyytensä vuoksi suojelutavoitteet, jotka koskevat kirkon kaupunkikuvallisen aseman turvaamista sekä rakennuksen ulkoarkkitehtuurin ja keskeisten sisätilojen suojelua. Museovirasto totesi lausunnossaan, että rakennuksen suojelu olisi luontevinta toteuttaa Tammisalon kaupunginosan asemakaavamuutoksen yhteydessä. Museovirasto katsoi, että kaavan valmistelussa on mahdollista selvittää myös rakennuksen tulevia käyttömahdollisuuksia sekä tontin olevaan rakennusperintöön sovitettua täydennysrakentamista. Kaupunginmuseon näkökulmasta Tammisalon kirkon säilyminen eheänä kokonaisuutena tulee olla asemakaavamuutoksen tavoite.

Arkeologinen kulttuuriperintö

Helsingin kaupunginmuseolla on tällä hetkellä käynnissä Helsingin arkeologinen inventointi, jossa tunnetut muinaisjäännökset ja muut arkeologiset kulttuuriperintökohteet tarkastetaan, sekä etsitään uusia, entuudestaan tuntemattomia arkeologisia kohteita. Pyörökivenpuiston Tiiliruukinlahden eteläpuoleisessa osassa on historiallisten karttojen perusteella 1700-luvun torpan paikka. Puiston ulkoilutien länsipuolella havaittiin keväällä 2025 inventoinnin mastotutkimuksissa mahdollinen rakennuksen paikka, joka saattaa liittyä torppaan. Pyörökiven-puistossa tullaan tekemään kesäkaudella 2025 tarkempia tutkimuksia, joissa pyritään selvittämään, onko kyseessä kiinteäksi muinaisjäännökseksi luokiteltava 1700-luvun tonttimaa vai liittyvätkö tehdyt havainnot uudempaan maanmuokkaukseen alueella. Inventointi valmistuu loppuvuodesta 2025. Mikäli kohde varmistuu kiinteäksi muinaisjäännökseksi, se tulee vaikuttamaan muinaismuistolain (295/1963) perusteella Pyörökivenpuiston eteläosan maankäyttöön.

Helsingin kaupunki

Kulttuurin ja vapaa-ajan toimiala
Kulttuuripalvelukokonaisuus
Kaupunginmuseo
Kulttuuriperintöyksikkö
Tutkimuspäällikkö

Lausunto

5 (5)

12.5.2025

Tammisalons kaavamuutoksen suunnittelun alueen muissa osissa ei inventoinnin perusteella ole säilynyt arkeologisia kohteita, eikä siellä sijaitse tunnettuja muinaismuistolain rauhoittamia kiinteitä muinaisjään-
nöksiä tai muita arkeologisia kulttuuriperintökohteita.

Kaupunginmuseolla ei ole muuta huomautettavaa asemakaavan osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta.

Lisätiedot

Katariina Ruuska-Jauhijärvi, tutkija, puhelin: 09 310 36473
katariina.ruuska-jauhijarvi(a)hel.fi

Sari Saresto
kulttuuriympäristöpäällikkö